

Ljubljana, 28. november 2016

Ne pristajamo na administrativni izbris samozaposlenih!

Odprto pismo strokovnih in stanovskih združenj na področju kulture

Spoštovani minister za kulturo!

Namera Ministrstva Republike Slovenije za kulturo (MK), da tiho in v naglici (javna razprava je trajala zgolj 14 dni) v temelje zamaje sistem priznavanja poklicev samozaposlenih v kulturi, je v strokovnih in kulturniških krogih naletel na veliko jezo, neodobravanje in zaskrbljenost. Menimo, da novi predlogi Uredbe o samozaposlenih, ki predvidevajo drastičen in neproporcionalen, predvsem pa glede na infrastrukturo slovenske kulturne krajine nerealen dvig kriterijev, predstavljajo velik napad na institut samozaposlenega v kulturi. Prav tistih samozaposlenih, za katere trdite, da se zavedate, da je potrebno njihove pogoje dela in življenja nujno izboljšati, saj so hkrati najranljivejši, a tudi eden najproduktivnejših stebrov v kulturi. Nenazadnje ste ZUJIK, na katerem temeljijo spremembe tokratne uredbe, spreminjali prav z željo izboljšanja položaja samozaposlenih. Kot bomo dokazali v nadaljevanju, z uredbo delate prav nasprotno. Zato vas pozivamo, da prisluhnete strokovnim argumentom javnosti ter odprete nov krog diskusij na temo spreminjanja poklicev in kriterijev.

(1) Zaostritev kriterijev je nargumentirana, arbitrarna in nerealna

MK v uredbi predvideva dvig praga za doseganje izjemnega kulturnega prispevka za pridobitev pravice do plačila prispevkov za socialno varnost iz zdajšnjih 71 na 81 točk. Hkrati bodo morali samozaposleni doseči vse točke za obseg svojega dela in 50 odstotkov točk pri vsakem izmed kriterijev. Na MK niste razložili, kako ste prišli do te spremembe, saj pravite le, da so do prispevkov upravičeni zgolj tisti, ki izkazujejo izjemen kulturni prispevek. Zaradi podaljšanja pravice do prispevkov iz zdajšnjih treh na novih pet let pa so se prav tako brez argumentacije nesorazmerno povečali posamezni kriteriji obsega.

Spodaj podpisana združenja so sestavljena iz samozaposlenih, zato imamo neposredni vpogled na stanje na terenu. Tudi zato menimo, da kriteriji niso premišljeni in ne odražajo poznavanja realnosti kulturnega ustvarjanja. Poglejmo zgolj primer: filmski animator naj bi po novem v petih letih posnel štiri (prej dva) avdiovizualna dela, pri čemer se en celovečerec šteje za dva kratkometražna. A zadnji – in zaradi visokih stroškov produkcije tudi prvi in edini – slovenski celovečerni animirani film je nastal pred 20 leti! Poglejmo še drug primer: fotografi morajo objaviti 20 objav v specializiranih revijah. V Sloveniji obstaja zgolj ena, ki izide enkrat do dvakrat na leto, kar bi pomenilo, da bi moral v njen vsak fotograf objaviti dva ločena prispevka dvakrat na leto, kar se seveda v praksi nikoli ne zgodi zaradi uredniške politike in obsega ter stroškov revije. Podobna težava so medijske objave in referenčne kritike v pogojih, ko se prostor za kulturo v medijih drastično znižuje, kar priznava tudi ministrstvo s tem, da z uredbo kritike premešča v deficitaren poklic.

Takšni primeri kažejo, da je predlog ministrstva v neskladju s stanjem na terenu. Po eni strani, ker je delo umetnikov in podpornih poklicev omejeno z zakonitostmi ustvarjanja, po drugi pa zato, ker je pogojeno s podpornim okoljem, ki pri nas ne omogoča doseganje kriterijev, ki jih postavlja ministrstvo. Če nagrad ni, jih samozaposleni, ne glede na to, kako vrhunski so, ne morejo dobiti. Če denarja ni, se filmi ne morejo posneti, knjige pa ne natisniti. Zato argument, da ustvarjalci niso dovolj dobri, ne zdrži brutalne logike odvisnosti od ekonomskih pogojev ustvarjanja.

(2) Napad na mlade ustvarjalce je začetek konca

Ministrstvo naj bi po lastnih trditvah poskušalo s številnimi ukrepi spodbuditi zaposlovanje mladih, saj se zaveda vse večje prekarizacije med njimi. Hkrati so obseg dela, ki je potreben za pridobitev statusa plačanih prispevkov dvignili nesorazmerno s pogoji študija na umetniških akademijah. Na akademijah mladi naredijo manj produkcij, kot jih zahteva prag statusa, kar posledično pomeni, da noben izmed diplomantov ne bo mogel imeti plačanih socialnih prispevkov in na tak način začeti pot samozaposlenega v

vsaj malo lažjih pogojih za nadaljnji razvoj. Tak udarec razvijajočemu se umetniku bo pomenil dolgoročne posledice in bo še povečal generacijski prepad v kulturi ter prekarizacijo mladih, ki bodo namesto svojih talentov morali svoje preživetje iskati v drugih poklicih.

(3) Ukinjanje poklicev je nesprejemljivo, še posebej če se zgodi brez argumentov

Ministrstvo z uredbo ukinja nekatere ključne poklice, od leksikografa do radijskega in televizijskega napovedovalca, interdisciplinarnega ustvarjalca in intermedijskega producenta. Obrazložitev za te ukinitve je, da nobena komisija ni prepoznala tega področja, pri slednjem pa je do izbrisa prišlo celo brez kakršnekoli obrazložitve. Ta argumentacija je nesprejemljiva, še posebej v luči tega, da je ministrstvo pred mesecem dni ustanovilo novo stalno komisijo za samozaposlene, kjer v isti komisiji sedijo predstavniki vseh področij, s čimer se je skušalo preprečiti prav romanje prošelj od ene komisije do druge.

Ukinitev radijskega in televizijskega napovedovalca je v izrecnem nasprotju s politiko MK, ki želi po svojih besedah reformirati uporabo in zaščititi slovenki jezik ter njegovo javno uporabo. Prav profesionalni in primerno izobraženi napovedovalci so tisti, ki na vsakodnevni bazi ohranjajo jezik živ in prisoten v javnem prostoru.

Faze umetniškega procesa so med seboj prepletene, zato se kriterijev in poklicev ne more spreminjati v vakuumu. Primer tega je hkratni dvig kriterijev obsega za intermedijskega umetnika in ukinitvev intermedijskega producenta. Ni nam jasno, kako naj umetnik producira brez producenta. S takšnimi potezami se ne briše en poklic, temveč se sproži snežna kepa, kjer nihče ne bo mogel dosegati kriterijev, ker določenih elementov oziroma ljudi znotraj ustvarjalne verige enostavno ne bo več.

Hkrati je to napad na sodobno umetnost. Leta 2012 je bil vpeljan poklic interdisciplinarnega medijskega ustvarjalca za vse tiste, ki kombinirajo različne pristope. Sodobna umetnost je vse bolj prepletена in še posebej mladi umetniki uporabljajo

različne forme ter niso ukalupljeni v eno. Zato bi moralo iti ministrstvo v korak s časom in prepoznati stanje na terenu in ohraniti vse poklice, ki jih želi ukiniti.

(4) Kultura se razvija, ministrstvo je ne dohaja

Uredba ne naslavlja dolgoletnih pozivov strokovne javnosti na mnogih področjih, kot je denimo film, oblikovanje, intermedijske umetnosti, itn., ki opozarjajo, da se je njihovo področje spremenilo z uvajanjem novih tehnologij in smeri v umetnosti. Z nepriznavanjem teh novih poklicev se po eni strani ustvarja pritisk na komisije, ki morajo zavračati prijave na nematičnih področjih, hkrati pa se zavira razvoj kulturnega sektorja v primerjavi z ostalimi evropskimi državami.

(5) Posledice bodo nove razsežnosti socialnih stisk med vrhunskimi ustvarjalci

Trenutno okoli tretjina samozaposlenih živi pod pragom revščine. Z odrekanjem plačila socialnih prispevkov bodo stiske za vrhunske ustvarjalce ob siceršnjem manku ustreznega systemskega in zadostnega financiranja kulture povzročilo resen upad ne le samozaposlenih, ampak predvsem kulturnega sektorja, ki v pomembnem delu temelji na neodvisnih ustvarjalcih.

(6) Ni razloga, da se bojimo javne razprave

Menimo, da pred javno razpravo o teh vprašanjih ni potrebno bežati. Javna razprava o zakonskih predpisih ni ovira in odvečno delo, temveč temelj za skupnostno in trajnostno kulturno politiko. Ministrstvo se sklicuje na nujnost upoštevanja zakonskega roka za sprejem uredbe do 1. januarja 2017, čemur ne nasprotujemo v delu uredbe, ki se nanaša na spremembe ZUJIK-a, Prva nič pa ministrstvo ne zavezuje, da si ne vzame več časa za popravek spiska in kriterijev poklicev v odprti, spoštljivi, argumentirani in strokovni javni razpravi.

Prav tako pa menimo, da je potrebno biti spoštljiv do instituta javne in transparentne razprave. Argumentacija ministrstva, da javne razprave ne more podaljšati, ker je že

nekaj let potekala v sklopu strokovnih komisij po posameznih področjih, ki presojujejo o dodelitvi sredstev, ter da to predstavlja dialog s civilno družbo, nas ne prepriča. Te komisije pogosto niso odgovorne javnosti ne po sestavi, ne po odločitvah, vsekakor pa o novi uredbi niso nič slišali niti na uradni dialoški skupini o samozaposlenih, kaj šele v širši strokovni javnosti.

(7) Kaj so naši predlogi in zahteve:

Od ministrstva pričakujemo, da umakne spremenjen seznam poklicev iz zdajšnje uredbe ter omogoči kvalitetno razpravo s strokovno javnostjo, ki ne bo zgolj navidezna, temveč bo rezultirala v realnih in konsenzualnih spremembah. Znotraj uredbe zahtevamo tudi umik novih kriterijev in praga za plačilo socialnih prispevkov, umik ukinitve poklicev ter pozivamo k premišljanju o novih.

Ne nasprotujemo spremembam seznama poklicev in nismo za ohranjanje statusa quo, a menimo, da je edina možna pot za spremembo dialog s tistimi, ki se nas to najbolj tiče – samozaposlenimi. Nasprotovanje predlogom ministrstva s strani samozaposlenih, nevladnega sektorja, javnih zavodov, sindikatov in strokovnjakov kaže, da bo potrebno iskati nove priložnosti za dialog. Mi smo na ta dialog pripravljeni in gospod minister, prepričani smo, da se lahko srečamo za isto mizo.

S spoštovanjem,

Društvo arhitektov Ljubljane (zanj predsednica Maja Ivanič)
 Društvo Asociacija, društvo nevladnih organizacij in samostojnih ustvarjalcev na področju kulture in umetnosti (zanj predsednica Jadranka Plut)
 Društvo Filmski producenti Slovenije (zanje predsednik Danijel Hočevar)
 Društvo gledaliških kritikov in teatrologov (zanj predsednik Gregor Butala)
 Društvo likovnih umetnikov Celje (zanj predsednica Andreja Džakušič)
 Društvo novinarjev Slovenije (zanj upravni odbor)

Društvo poklicnih radijskih in televizijskih napovedovalcev Slovenije (zanj predsednica Eva Longyka Marušič)

Društvo slovenskega animiranega filma (zanj predsednik Matija Šturm)

Društvo slovenskih filmskih in televizijskih prevajalcev (predsednica Barbara Müller)

Društvo slovenskih književnih prevajalcev (zanj upravni odbor društva)

Društvo slovenskih pisateljev (zanj predsednik Ivo Svetina)

Društvo slovenskih režiserjev (zanj predsednik Klemen Dvornik)

Društvo za sodobni ples (zanj predsednica Teja Reba)

Gibanje za dostojno delo in socialno družbo (zanj podpredsednik Borut Brezar)

Lektorsko društvo Slovenije (zanj predsednica Kristina M. Pučnik)

Odprta zbornica za sodobno umetnost, Forum za samooorganizacijo posameznikov na področju vizualne, intermedijske in interdisciplinarne umetnosti

Sindikat Mladi plus (zanj predsednica Zala Turšič)

Sindikat narave in kulture GLOSA (zanj predsednik Mitja Šuštar)

Sindikat prekarcev (zanj predsednik Marko Funkl)

Zavod CCC (zanj Zvonka T. Simčič)

Združenje dramskih umetnikov Slovenije (zanj predsednik Branko Šturbej)

(podpisi po abecednem redu)

Ker podpisi stanovskih društev še prihajajo, jih pod pismo sproti dodajamo na spletni strani asociacija.si